

HOMO GEOPOLITICUS ÎN UNIVERSUL INFORMAȚIONAL

Mihai LESCU

Tehnologiile informaționale computerizate garantează mass-mediei și internetului transferul de cantități enorme de informații pe orice meridian al globului. Iar aceasta și mai mult confirmă faptul că întreaga lume se află în era informațională. *Societatea informațională*

ȘTIINȚE SOCIALE

Jurnalism și științe ale comunicării

a demarat în anii 60 ai secolului trecut, în circumstanțe sociale noi, total diferite de cele caracteristice societății industriale. Deloc întâmplător, cercetătorii denumesc astăzi *societatea informațională* ceea ce nu cu mulți ani în urmă numeau „societatea postindustrială” [1].

Desigur, revoluția informațională actuală nu este prima în istoria omenirii. Ea a fost precedată și de alte evenimente importante, categorisite revoluții în domeniu, cum ar fi:

- *apariția vorbirii*, care a separat omul preuman de restul lumii animale;
- *invenția scrisului*, care a consolidat transmiterea informațiilor acumulate din generație în generație. (Fixarea informațiilor simbolice în piatră, tablete de lut, papyrus și apoi pe hârtie, au sporit capacitatea de a acumula, transmite și percepe cunoștințe și experiență, informații despre cele mai importante evenimente, transmise prin cărturari, profesori, dar și cititori.);

- *invenția tipografiei*, care a condus la multiplicarea textelor manuscriselor pe cale mecanică în mii de exemplare, accelerând procesul intelectual, științific, educațional și cultural;

- *invenția radioului și televiziunii*, care a făcut posibilă reducerea distanțelor și crearea unui camp informațional, ce a cuprins întregul glob.

Cercetătorii susțin în unanimitate că formarea societății informaționale ne schimbă radical capacitatea de a crea, a stoca, a transmite și de a percepe o varietate de informații. Simbolurile-cheie ale actualei revoluții informaționale, a cincea la număr în istoria omenirii, sunt computerul, multimedia și internetul. Cu ajutorul lor, se produc multe schimbări în societate, care au consecințe pozitive sau negative:

- omul a trecut pe seama mașinilor munca mentală oboșitoare de colectare, stocare, prelucrare, transmitere/primire a informațiilor;

- este posibilă combinarea percepției verbale și vizuale a informației, transformarea ei într-un mod de dialog, cât și de construcție a lumii virtuale;

- se extinde și capătă noi însușiri mass-media, care au devenit un adevărat habitat, un spațiu la fel de real și deschis ca și globul;

- conceptul de „putere” nu mai poate fi definit în sensul tradițional, aceasta se ridică deasupra legii, confruntându-ne cu un nou tip de guvernare mondială – un sistem format din numeroase corporații transnaționale;

– mijloacele moderne de telecomunicații devin un instrument eficient pentru manipularea opiniei publice, fiind capabile să submineze stabilitatea politică și să provoace explozii sociale;

– este eliminată dezbinarea informațională, care permite utilizatorilor să găsească informații de interes pentru ei și să intre în dialog cu alți utilizatori oriunde în lume, creând un spațiu de informații la nivel mondial;

– are loc asocierea globalizării cu individualizarea, cu capacitatea fiecăruia de a obține informațiile necesare, dar și creșterea productivității muncii producătorilor și consumatorilor de produse informaționale;

– sunt accelerate procesele de globalizare în toate domeniile: economic, științific, tehnic, de mediu, sociocultural, în consolidarea tendințelor de integrare, în formarea și dezvoltarea coordonată a unei singure comunități mondiale;

– omul a început să mai trăiască într-o lume creată din semne și din simboluri, proces care duce la un amestec de real și virtual, real și fictiv, care afectează comportamentul său;

– mijloacele de comunicare și mass-media satisfac tot mai deplin pretențiile cognitive ale omului, dar, pe de altă parte, îl înstrăinează de lumea naturală, reală, de alți oameni și de el însuși;

– canalele de informații impun popoarelor din țările în curs de dezvoltare și post-socialiste, nu numai bunuri și servicii, ci și valorile societății occidentale: ecranele TV și canale de internet sunt umplute cu informații care distrug valorile tradiționale ale civilizațiilor locale;

– conflictele și ciocnirile sociale sunt ades însoțite de *războaie informaționale*, care formează „ imaginea inamicului”, justificând/motivând utilizarea violenței pe arena geopolitică.

Astfel, dezvoltarea și implementarea inovațiilor informaționale și de comunicare, și a tehnologiilor digitale schimbă semnificativ lumea și omul însuși. Apare un nou om – *omul-mediatic*, care este totalmente dependent de sursele informaționale [2]. Acesta se transformă în *cetățean al lumii*, fiind la curent în timp real cu toate evenimentele din orice colț al planetei, iar globul devine un singur sistem de comunicare mondial.

ȘTIINȚE SOCIALE

Jurnalism și științe ale comunicării

Globalizarea spațiului mass-media creează condiții tehnice pentru tirajarea și distribuirea informației în formă electronică. Dreptul la libera exprimare a devenit o componentă de bază a societății democratice. În același timp, secolul nostru digitalizat, cu posibilitățile lui „fără frontiere”, solicită ca problemele libertății de exprimare să fie reevaluate. Deoarece astăzi, alături de jurnaliști și mass-media tradiționale, a apărut o nouă categorie de producători de informație – liderii de opinie, – care la moment nu au un statut legal bine determinat de activitate. Acești oameni, producători de informație, care de rând cu alți „bărbați și femei acționează asupra altor bărbați și femei, sau <...> oameni acționând asupra informației și informația acționând asupra oamenilor” [3, p.17], mai sunt numiți *oameni-mașină*.

Astăzi mass-media nu numai informează publicul. Prin intermediul materialelor, jurnaliștii, de fapt, modelează/influențează atitudinea oamenilor în raport cu faptele și evenimentele care au loc în comunitatea internațională. Din aceste considerente, mass-media trebuie să aibă posibilitatea să facă dovada echidistanței și a obiectivității, să nu fie intimidată sau controlată nici de stat, nici de alte structuri. Ea urmează să se conducă în toate de buchia legii, altfel publicul va înceta să mai creadă instituțiilor mediatice și jurnaliștilor aserviți puterii ori cercurilor de interese politice, economice sau de altă natură.

Ultimele decenii în științele sociale au trecut sub semnul formării diverselor modele teoretice ale omului. Vorbim despre astfel de construcții acceptate în teorie ca *homo economicus*, *homo sociologicus*, *homo informaticus*, *homo politicus* și, mai nou, *homo geopoliticus*. Înțelegerea acestor tendințe și interpretării lor le-au fost dedicate numeroase studii.

Oricum, mai puțin a fost cercetat fenomenul *homo geopoliticus*, atribuit omului-mașină, preocupat plenar de evenimentele social-politice din viața internațională. Pe această cale, *homo geopoliticus* își pune din ce în ce mai mult amprenta în ceea ce se petrece nu numai în context local, dar și universal, stabilind în acest context legături organice între teritoriu și persoana umană, între dimensiunea geografică și cea politică.

Astfel, omul tehnologiilor comunicaționale și informaționale nu mai este un simplu consumator de informație: el se implică în

fabricarea și difuzarea ei. Rolul pasiv (de ascultător, spectator, cititor) nu i se mai potrivește, nu mai este relevant. El devine concomitent și creatorul, și beneficiarul *rețelelor informaționale globale*. Omul știe cine este și ce este pe planeta sa și în Univers. El nu uită că este ființă (geo)politică, deoarece omul este un „animal politic” (*zoon politikon*), care își atinge scopul în asociația politică (*koinonia politike*) [4].

Homo geopoliticus nu mai este un generator, un apărător și „un propagator al politicilor directe și simpliste ale omului în conexiune cu spațiul său geografic, ci o entitate predominant cognitivă, epistemică, într-un spațiu *n*-dimensional – geografic, fizic, climatic, cosmic, cultural, economic, financiar, dar și virtual, informațional și cognitiv – care construiește sisteme și elaborează modele de management complicat al unei existențe, într-un spațiu extrem de dinamic, unde, în final, au loc o contopire conceptuală și o sinergie geopolitică” [5, p.15].

Referințe:

1. BUCHERU, Ion. *Fenomenul Televiziune*. București: Ed. Fundatiei „România de Măine”, 1997.
2. ВАРТАНОВА, Елена. „Человек медийный” – новая ступень эволюции или приложение к гаджету? <https://www.nkj.ru/open/27523/>. (Accesat la 20 iunie 2019).
3. TOFLER, Alvin. *Powershiff – Puterea în mișcare*. București: Antet, 1995.
4. ARISTOTEL. *Politica*. (Trad. de Alexander BAUMGARTEN, redactor M. STANCIU). București: IRI, 2001.
5. VĂDUVĂ, Gheorghe. *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Conexiuni*. București: Societatea Scriitorilor Militari, 2013.